

KRONIKA

LITUANISTIKOS STUDIJOS KLAIPĖDOJE
1971–2026 METAIS:

5-oji tarptautinė mokslinė konferencija „Baltų kalbos ir kultūros“, skirta lituanistikos studijų Klaipėdoje 55-mečiui ir prof. habil. dr. Audronės Jakulienės-Kaukienės 85-osioms gimimo metinėms paminėti

Šiais metais minime lituanistinių studijų Klaipėdoje jubiliejų. Visą šį turiningą ir turtingą 55 metų laikotarpį galima skirti į du periodus: iki universiteto įkūrimo (1971–1991 m.) ir po universiteto įkūrimo (1991–2026 m.). Tuos du laikotarpius net būtų galima pavadinti skirtingai – bemaž stabilioju ir bemaž nesibaigiančių permainų laikotarpiais.

Visa ko pradžia – 1971 metai. Būtent tais metais iš Šiaulių į Klaipėdą buvo perkeltas Šiaulių pedagoginio instituto Muzikos fakultetas. Jis įsikūrė istoriniame buvusiam Karalienės Augustės Viktorijos mergaičių licėjaus pastate (K. Donelaičio g. 4), pastatytame 1910–1911 m. Statinys pasižymi Lietuvoje itin reto jugendo stiliaus bruožais. Tais pačiais metais čia buvo perkelti ir Lietuvių kalbos, literatūros ir muzikos specialybės antrojo–penktojo kursų studentai (prof. dr. A. Drukteinis), o su jais ir trys docentai – Antanas Jakulis, Audronė Jakulienė ir Jurgis Mališauskas. Vėliau prie jų prisijungė Liuda Ruseckienė ir Jonas Bukantis. Tais pačiais 1971 m. buvo priimti studentai ir į pirmąjį Lietuvių kalbos, literatūros ir režisūros studijų programos kursą. Kismet gausėjant studijuojančiųjų lituanistiką, augo ir pedagogų gretos.

Kodėl pirmąjį laikotarpį galima vadinti stabilioju. Tam yra keletas priežasčių: a) nuo 1971 m. buvo tik viena lituanistinė katedra (Lietuvių kalbos, literatūros ir režisūros, o nuo 1972 m. – Lietuvių kalbos ir literatūros), b) viena lituanistinė studijų programa (Lietuvių kalbos, literatūros ir muzikos, o vėliau – Lietuvių kalbos, literatūros ir režisūros), c) visą laiką iki universiteto susikūrimo ir katedra, ir studentai gyveno jau minėtame pastate. Visiems ten studijavusiems ir

dirbusiesiems liko atmintyje 301, 302, 303, 305 auditorijos, d) nuo pat įsikūrimo iki ankstyvos mirties (1984 m.) šiai katedrai vadovavo doc. dr. A. Jakulis.

Atskirai minėtinas prie katedros veikęs folkloro ansamblis „Vorusnė“, kuriam 1971 m. ir iki pat jo gyvavimo pabaigos vadovavo prof. habil. dr. Audronė Kaukienė–Jakulienė. Didžioji dalis ansamblių visuomet buvo studentai lituanistai, dažnas kurių tuomet sakė, kad, be filologijos, jis baigė ir „Vorusnės“ studijas. Ir tai šventa tiesa. Per dvidešimt su viršum gyvavimo metų ansamblis parengė keliolika įsimintinų programų („Žuvininkai mes esame“, „Kelionės po Lietuvą“, „Lietuvininkų vestuvės“, „Treji gaideliai giedojo“ ir kt.), su koncertais ir vakaronėmis aplankė gausybę Lietuvos miestų ir miestelių, koncertavo Latvijoje, Estijoje, Lenkijoje, Islandijoje, Vokietijoje.

1991 m. sausio 1-ąją įkūrus Klaipėdos universitetą, prasidėjo bemaž nesibaigiančių permainų metas. Buvo kuriamos (reorganizuojamos) naujos lituanistinės krypties katedros ir centrai, kurie skirtingais laikotarpiais priklausė skirtingiems fakultetams (jie taip pat buvo reorganizuojami, kuriami nauji): a) 1991 m. įkuriamas Gamtos ir humanitarinių mokslų fakultetas (Sportininkų g. 13, Malūnininkų g. 4, dekanas doc. dr. Jonas Bukantis), b) 1992 m. įkuriamas Humanitarinių mokslų fakultetas (Sportininkų g. 13, Malūnininkų g. 4, dekanas doc. dr. Jonas Bukantis, o nuo 1997 m. dekanas doc. dr. Aleksandras Žalys), c) 2002 m. Humanitarinių mokslų fakultetas persikelia į Universiteto miestelį (Herkaus Manto g. 84, I korpusas, o nuo 2006 m. pradžios šiam fakultetui pradeda vadovauti prof. dr. Rimantas Balsys, d) 2016 m. Humanitarinių mokslų fakultetas sujungiamas su Pedagogikos fakultetu ir pavadinamas Humanitarinių ir ugdymo mokslų fakultetu. Fakulteto buveinė – S. Nėries g. 5, dekanas prof. dr. Rimantas Balsys, e) 2018 m. Humanitarinių ir ugdymo mokslų fakultetas sujungiamas su Socialinių mokslų fakultetu ir pavadinamas Socialinių ir humanitarinių mokslų fakultetu (S. Nėries g. 5, dekanas – prof. dr. Rimantas Balsys).

Kaip minėta, per šį laikotarpį buvo kuriamos naujos katedros ir centrai bei kiti jiems priklausantys padaliniai. 1991 m. Gamtos ir humanitarinių mokslų fakultete įkuriamos šios katedros: Baltų kalbotyros ir etnologijos (vedėja prof. habil. dr. Audronė Kaukienė), Lietuvių kalbos (vedėjas doc. dr. Albinas Drukteinis), Literatūros (vedėjas doc. dr. Aleksandras Žalys). 1991 m. prie Lietuvių kalbos katedros įkuriamas Lituanistikos kabinetas. 1992 m. įkuriama Folkloro laboratorija (vedėjas doc. dr. Rimantas Sliužinskas, nuo 1995 m. – Aldona Drukteinytė). 1996 m. įkuriamas Tautodailės kabinetas (vedėja dr. Elena Matulionienė). 1996 m. įkuriamas Baltistikos centras (direktorė prof. habil. dr. Audronė Kaukienė, vėliau – prof. dr. Lina Petrošienė). 1996 m. įkuriamas Kalbos konsultacijų punktas. 1998 04 14 LR Vyriausybės nutarimu KU (kartu su ŠU) penkeriems

metams suteikiama Filologijos doktorantūros teisė. 1999 m. įkuriamas Kalbų centras (J. Derukaitė), skirtas užsieniečiams mokytis lietuvių kalbos.

Pirmasis jauno Klaipėdos universiteto dešimtmetis lituanistikai buvo palankus ne tik struktūros plėtros požiūriu. Tuo laiku buvo vykdomos net šešios Lietuvių filologijos bakalauro programos, kuriose iš viso studijavo per 100–120 studentų:

- Lietuvių filologija ir etnografija (vėliau – etnologija),
- Lietuvių filologija ir režisūra,
- Lietuvių filologija ir švedų (suomių, danų) kalba,
- Lietuvių filologija ir bibliotekininkystė,
- Lietuvių filologija ir latvių kalba,
- Lietuvių filologija ir kalbos tvarkyba. Minėtina studijų programa su lietuvių kalbos specializacija – Rusų filologija ir lietuvių kalba (2004–2010 m.).

Baigę šias studijas ir įgiję bakalauro laipsnį, pageidaujantieji galėjo tęsti mokslą bent trijose giminingose magistrantūrose:

- Lietuvių kalbotyros,
- Lietuvių literatūrologijos,
- Teatrologijos.

Nuo 2014 m. prasidėjo tam tikras nuosmukis. Ženkliai sumažėjo stojančiųjų į lituanistines studijas. Tad kito ir lituanistiką kuruojančių padalinių struktūra. Buvo sujungtos Baltų kalbotyros ir etnologijos bei Lietuvių kalbos katedros, o vėliau prie jų prijungta ir Literatūros katedra.

Šiandien veikianti Filologijos katedra buvo įkurta 2018 m., sujungus Baltų filologijos ir Europos kalbų katedras. Šiuo metu katedra vykdo visų trijų pakopų studijas:

1. Lietuvių filologija (pirmoji pakopa). Siūlomos trys specializacijos. Siejantieji ateitį su pedagogika gali rinktis pedagoginių studijų modulį, besidomintieji teatru – teatrologijos specializaciją, o norintieji dirbti kūrybinio rašymo, redagavimo ar komunikacijos srityse – kūrybinio rašymo ir redagavimo specializaciją.

2. Baltų kalbos ir kultūros (antroji pakopa).

3. Etnologijos ir Filologijos krypties doktorantūros studijas (Etnologijos ir Filologijos mokslo kryptys).

Nuo 2003 m. fakultete įkurtas dar vienas su lietuvių kalba ir jos mokymu susijęs padalinys – Lituanistikos ir užsienio kalbų centras (dabar centro vadovė – dr. Kristina Blockytė-Naujokė). Centro darbų spektras labai platus: a) rengia lietuvių kalbos kursus užsieniečiams (studentams, tyrėjams, dėstytojams, vietos gyventojams); b) veda įvairių užsienio kalbų kursus universiteto bendruomenei, miesto ir regiono gyventojams, institucijoms bei įmonėms, c) rengia kitakalbius valstybinės lietuvių kalbos egzaminams. Ypač šis centras išgarsėjo ir išgarsino

universitetą rengiamomis Lietuvių kalbos (Vasaros ir Žiemos) akademijomis, į kurias susirenka per šimtą dalyvių iš 20–30 pasaulio šalių.

Per aptariamąjį laikotarpį fakultetų administracijos, lituanistinių katedrų ar atskirų lituanistinės bendruomenės narių (mokslininkų, pedagogų) iniciatyva buvo atlikta daug reikšmingų darbų, kurie įtvirtino, populiario lituanistiką.

1994 m. buvo išleistas pirmasis laikraštis „Klaipėdos universitetas“, kurio redaktoriumi ilgą laiką buvo Romualdas Skunčikas. 1997 m. Humanitarinių mokslų fakultete (Sportininkų g. 13) atidaroma Motiejaus Valančiaus auditorija. 1998 m. Humanitarinių mokslų fakultete (Sportininkų g. 13) atidaroma Jono Bretkūno auditorija. 2002 m. įsteigta Mažosios Lietuvos akademija. Tai mokslinė organizacija, veikusi visuomeniniais pagrindais (prezidentė prof. habil. dr. Audronė Kaukienė). Ją sudarė net aštuoni skyriai: Etnologijos (Rimantas Balsys), Etnomuzikologijos (Rimantas Sliužinskas), Menotyros (Daiva Kšanienė), Kalbotyros (Jonas Bukantis), Istorijos (Silva Pocytė), Pedagogikos (Stanislava Jareckaitė), Kultūros paveldo (Martynas ir Marija Purvinai), Ryšių su visuomene (Rūta Mačiūnienė). Glaudžiai bendradarbiavo su Mažosios Lietuvos fondu. Rezultatas – įsteigtos ir teiktos L. G. Rėzos ir Vydūno premijos. Aktyviai talkino rengiant Mažosios Lietuvos enciklopediją. Nuolat (kasmet) rengė konferencijas, skirtas įvairiems Mažosios Lietuvos kalbos, tautosakos, papročių ir kitiems klausimams. Nuo 2002 m. ilgą laiką ši konferencija vadinosi „Lietuvininkai ir lietuviai: etninė kultūra“. 2007 m. pradėtas leisti ir vis dar tebeleidžiamas humanitarinės krypties mokslinis žurnalas „Res humanitariae“ (vyr. redaktorius prof. dr. Rimantas Balsys, pavaduotojas prof. dr. Rimantas Sliužinskas). 2008–2009 m. dekanas prof. dr. Rimantas Balsys iniciatyva nutapė ir atidengtas freskų ciklas „Mažosios Lietuvos ir Žemaitijos didieji“ (dailininkė Angelina Banytė), iš jų keturios freskos prie įėjimų į M. Valančiaus ir J. Bretkūno auditorijas. 2011 m. Humanitarinių mokslų fakultete (Herkaus Manto g. 84) atidaryta pirmojo Lietuvių kalbos katedros vedėjo doc. dr. Antano Jakulio auditorija (2016 m. ji perkelta į S. Nėries g. 5). 2018 m. auditorija pavadinta doc. dr. Antano Jakulio ir prof. habil. dr. Audronės Kaukienės–Jakulienės auditorija.

Dar minėtinas absolventų mokyklinių teatrų festivalis, 2000 m. pavadintas „Aitvarai“, jau kelinti metai vykstantys moksleivių skaitovų konkursai, skirti Spaudos atgavimo ir kalbos dienai, tradicinėmis tapusios konferencijos „Tradicijos ir modernumo dermė“, „Baltų kalbos ir kultūros“, „Kalbos praktikos problemos“.

Lituanistinių katedrų ir centrų vadovais įvairiu laiku dirbo Antanas Jakulis, Liuda Ruseckienė, Audronė Kaukienė, Albinas Drukeinis, Aleksandras Žalys, Dalia Pakalniškienė, Roma Bončkutė, Eglė Bukantytė, Sofija Laučiūtė, Lina Petrošienė, Jūratė Derukaitė, Kristina Blockytė–Naujokė, Laima Kuprie-

nė, Asta Balčiūnienė. Ilgus gyvenimo metus lituanistikai Klaipėdoje atidavė talentingi pedagogai ir mokslininkai doc. dr. Jurgis Mališauskas, prof. dr. Liuda Ruseckienė, doc. dr. Jonas Bukantis, doc. dr. Aleksandras Žalys, lekt. Marija Radauskienė, doc. dr. Aleta Chomičėnienė, doc. Rolandas Rastauskas, doc. dr. Silvestras Gaižiūnas, doc. dr. Marijus Šidlauskas, prof. dr. Petras Bielskis.

Nuolat buvo kviečiami ir paskaitas skaitė iškiliausi kitų universitetų dėstytojai – Norbertas Vėlius, Juozapas Girdzijauskas, Vanda Zaborskaitė, Viktorija Daujotytė-Pakerienė, Vytautas Mažiulis, Guido Michelini, Edvardas Gudavičius, Vytautas Sirtautas ir kt.

Mokslinių tyrimų sritys – kalbos istorija, kalbos vartosenos teorija ir praktika; literatūros pedagogika, istorija ir šiandieniniai procesai; prie jų (dėl gyvavusių specializacijų, tiksliau – antrosios specialybės) natūraliai jungėsi ir teatro pedagogika, etnologija, folkloristika. Parašyta šimtai mokslinių straipsnių, dešimtys mokslo monografijų, studijų, vadovėlių, metodinių priemonių.

Peržvelgus prabėgusius penkiasdešimt penkerius metus, galima konstatuoti – jie buvo su atradimais ir praradimais, su pakilimais ir nuosmukiais, bet visada darbingi ir produktyvūs. O svarbiausia – jie niekada nenutrūko, neišnyko, jie ir šiandien tęsiasi.

Pabaigoje pacituosiu prof. dr. D. Pakalniškienės žodžius. Kodėl? Todėl, kad jie rodo mūsų lituanistikos (studentų, dėstytojų, aplinkos ir kitų dalykų) išskirtinumą: „Nepaprasta buvusių Valstybinės konservatorijos Klaipėdos fakultetų aura tebelydi, nepamiršta daugybė svarbių dalykų: puikūs dėstytojai – mokslininkai ir žmonės, pagarba studentui, neformalus darbas su jaunais žmonėmis neskaičiuojant valandų, nepakanta chamizmui, dvaro santykiams, socialinių laiptelių demonstravimui. Visa tai tebėra svarbu...“

Prof. dr. Rimantas Balsys